

for a total amount of 22.5 million baht – approximately 640,000 US dollars comes through international organizations.

Ukraine is impressed by the Kingdom's balanced position on Russia's war against Ukraine, political and material support, and assistance of Thailand in confronting Russian aggression.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-502-3-21>

Шуман В. Ю.,

аспірант

Державної навчально-наукової установи

«Академія фінансового управління»

м. Київ, Україна

Карашенко В. С.,

аспірант кафедри фінансів імені Віктора Федосова

Київського національного економічного університету

імені Вадима Гетьмана

м. Київ, Україна

ПРАКТИКИ ЗАСТОСУВАННЯ ГРАНТОВОГО ФІНАНСУВАННЯ НАУКОВОЇ СФЕРИ В УМОВАХ ВОЄННИХ КОНФЛІКТІВ ТА ЕКОНОМІЧНОГО ВІДНОВЛЕННЯ

Воєнні конфлікти та післявоєнне відновлення суттєво впливають на наукову сферу, спричиняючи руйнування інфраструктури, відтік кадрів та фінансову нестабільність. Втрата наукових кадрів через еміграцію, обмежений доступ до лабораторного обладнання та руйнування дослідницьких центрів суттєво знижують потенціал країни у сфері науки та технологій. Однак грантове фінансування може відігравати вирішальну роль у підтримці досліджень та їх інтеграції в процеси економічного відновлення. Завдяки міжнародній допомозі та гнучким механізмам фінансування науковці можуть продовжувати роботу, зберігаючи критичні дослідницькі напрями навіть у складних умовах. Це підтверджують історичні приклади, зокрема грантові ініціативи США під час Другої світової війни, а також сучасний досвід України в умовах російсько-українського конфлікту, де попри війну вдалося реалізувати низку важливих наукових проєктів. Такі ініціативи демонструють, що цільова підтримка науки в кризові періоди не лише допомагає вирішувати нагальні потреби, а й формує підґрунтя для майбутнього розвитку науково-технологічного потенціалу країни.

Під час Другої світової війни США реалізували масштабну дослідницьку програму для боротьби з малярією серед військових. Було протестовано близько 14 000 хімічних сполук, у результаті чого у 1943 році було обрано атабрин, а згодом відкрито ще ефективніший хлорохін. Це дослідження об'єднало державні інституції, фармацевтичні компанії та університети, що сприяло створенню Національного інституту здоров'я США [1]. Подібна міжсекторальна співпраця забезпечила ефективне вирішення нагальної проблеми, а також заклала основу для подальшого розвитку біомедичних досліджень. Інший приклад – діяльність Фонду Гугенхайма, який під час війни підтримував наукові проєкти, зокрема дослідження у сфері молекулярної спектроскопії, що були важливими для технологічного розвитку [2]. Грантова підтримка дозволила вченим продовжувати роботу попри нестабільність воєнного періоду, що згодом сприяло значним проривам у фізиці та хімії. Крім того, такі грантові ініціативи сприяли розширенню міжнародної співпраці, оскільки багато досліджень проводилися у співпраці з європейськими та азійськими науковими центрами. Такі ініціативи підтверджують, що цільове грантове фінансування не лише допомагає вирішувати нагальні проблеми, а й створює фундамент для майбутніх наукових інституцій, формуючи довгострокові стратегії розвитку науки та інновацій [3].

Збройний конфлікт в Україні створив значні перешкоди для наукових досліджень, особливо у сфері онкології. Попри це, українські вчені продовжують роботу, демонструючи стійкість наукової спільноти [4]. Війна породила етичні дилеми, однак завдяки міжнародній підтримці та адаптації грантових програм українські науковці мають можливість зберігати та розвивати свою діяльність. В умовах обмеженого державного фінансування [5] основну підтримку наукової сфери здійснюють міжнародні програми, такі як Horizon Europe, USAID, ЮНЕСКО та НАТО. Крім того, Національний фонд досліджень України адаптує свої механізми для підтримки критично важливих досліджень, хоча обсяг фінансування в загальному обсягу є не значним, всього 8 % від загального обсягу коштів передбачених на фінансування наукових досліджень і розробок, визначених у Законі України «Про державний бюджет на 2025 рік» за науковими програмами головних розпорядників бюджетних коштів (рисунок).

Важливим аспектом є створення умов для повернення науковців, які були змушені виїхати через війну, що потребує як фінансових, так і інституційних рішень, включаючи державну підтримку та міжнародні наукові обміни.

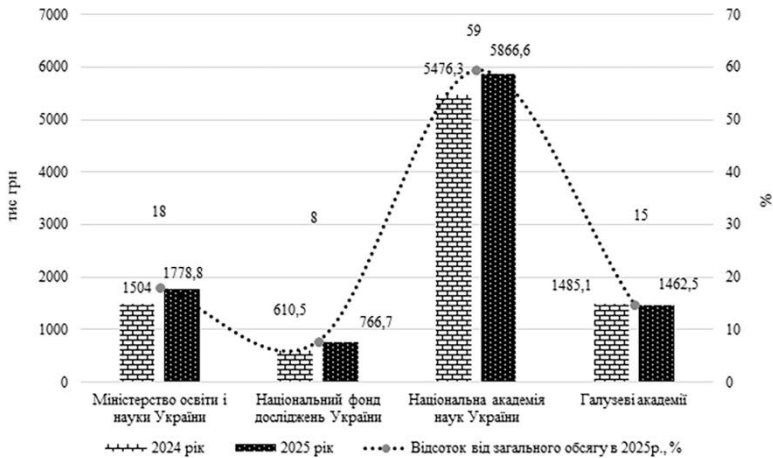


Рис. 1. Бюджетне фінансування науки в умовах правового режиму воєнного стану

Джерело: складено авторами на основі вивчення джерел [5–6]

Грантове фінансування відіграє ключову роль у розвитку закладів вищої освіти та науково-дослідних інститутів, особливо під час кризи. Воно дозволяє зміцнювати дослідницьку інфраструктуру, модернізувати лабораторії та впроваджувати нові технології. Завдяки грантам українські наукові установи можуть брати участь у глобальних проєктах, посилюючи інтеграцію у світову наукову спільноту. Молоді науковці отримують можливості для реалізації своїх ідей, що зменшує відтік інтелектуального капіталу за кордон. Також гранти сприяють розвитку прикладних досліджень, які можуть мати значний вплив на економіку та технологічний прогрес, зокрема у сферах оборони, медицини, енергетики та агросектору. Крім того, грантові програми сприяють створенню міждисциплінарних досліджень, що дозволяють розв'язувати складні комплексні проблеми, важливі для сталого розвитку держави.

Для забезпечення стабільного розвитку науки в Україні необхідно запровадити механізми екстреного грантового фінансування для підтримки критичних досліджень у зонах конфлікту. Важливим є розширення міжнародного партнерства та залучення українських науковців до глобальних грантових програм. Державна політика повинна сприяти державно-приватному партнерству, що дозволить бізнесу інвестувати у наукові розробки та технологічні стартапи. Важливою є інтеграція наукових розробок у плани економічного відновлення країни, особливо

у сферах біотехнологій, відновлюваної енергетики та військових технологій.

Грантове фінансування є важливим інструментом підтримки наукових досліджень під час воєнних конфліктів та економічного відновлення. Україна демонструє стійкість наукової спільноти, однак для ефективного використання грантів необхідні структурні реформи, розширення міжнародної співпраці та державна підтримка. Історичний досвід підтверджує, що стратегічне грантове фінансування не лише зберігає науку в періоди кризи, а й сприяє її довгостроковому розвитку, формуючи основу для національного відродження.

Список використаних джерел:

1. Leo B Slater, Malaria chemotherapy and the "kaleidoscopic" organization of biomedical research during World War II, *Ambix*. 2004 Jul;51(2). P. 107–134. doi: 10.1179/amb.2004.51.2.107.

2. PaulingBlog, The Guggenheim Foundation during the Second World War, 2020 Mar, URL: <https://paulingblog.wordpress.com/2020/03/18/the-guggenheim-foundation-during-the-second-world-war/>

3. Буряченко А. Є., Жибер Т. В., Петруха С. В., Реалізація наукових досліджень у вищій освіті: особливості та перспективи. *Освітня аналітика України*. 2024. № 5 (31). С. 127–135.

4. Basarab M., Emily E Anderson, Research During Wartime–Ethical Challenges Faced by Oncology Researchers in Ukraine, *JAMA Oncol*. 2022 Sep 1;8(9): P. 1254–1255. doi: 10.1001/jamaoncol.2022.2549.

5. 1. Petrukha N., Petrukha S., Karashchenko V., Shuman V. Financing the education and research sector in times of war. *Revista Eduweb*, 2024. № 18 (4). P. 288–296. doi:10.46502/issn.1856-7576/2024.18.04.19/.

6. Про Державний бюджет України на 2025 рік: Закон України від 19.11.2024 № 4059-IX станом на 21.03.2025. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4059-20#Text>